БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, ҚЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилетинген

1952 июнь 18 среда № 118 (2548)

ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Совет Эвилелинде (1 арын).

И. В. Сталинга берген сөстү алдарлыы-биле күүседир! (1 арын).

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: Г. Степанов.—Совет албан черлериниң партия организацияларының ажылының деннелин бедидер (2 арын).

Тайбың дээш, улустар аразынга найырал дээш чалбыыштыг демиселчи (2 арын).

М. Луценко. — Сиген кезилдезин кыска хуусаа иштинде чидириг чокка чорудар (3 арын).

Жак Дюклону хостаңар! (4 арын).

Герман Демократтыг Республиканың улус палатазының даргазы Дикманның медеглели (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Үлетлүсге болгаш транспортка социалистиг чарышты калбартыр

Совет улус коммунистиг партияның удуртулгазы-биле экономика болгаш культур хөгжүлдезинде чаачаа чедиишкиннерлиг болган. Дайын сөөлүндеги бирги беш чыл планының чедиишкинниг күүсетингени, 1951 чылда база бо чылдың баштайгы кварталында улус ажыл-агыйынга чедип алдынган бедик түннелдер бистиң Төрээн чуртувустуң ажылчы чонунуң чогаадыкчы күш-ажылының дугайын херечилеп турар.

ССРЭ-ниң бүгү үлетпүрүнүң ниити продукциязы эрткен чылдың бирги кварталында болган түннелбиле деннээрге бо чылдың бирги кварталында 16 хуу өскен, а ажылчыннарның күш-ажылының бүдүрүкчүлүү 10 хуу бедээн. Ажылдың шынары үлетпүр хөгжүлдезиниң онза көргүзүү болу берген.

Коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларын күүседир дээш демиселге чуртту иштинде калбарган бүгү улустуң социалистиг чарыжы улуг рольду ойнап келген. Социалистиг чарыш дугайында Ленин биле Сталинның өөредии миллионмиллион кижилерниң күүлүг болгаш чогаадыкчы күш-ажылын сорук киирген.

«Чарыш болза, социализм тургузуушкунунуң коммунистиг методу болур» деп эш Сталин 1929 чылда чугаалаан. Большевик партия социалистиг чарыш дугайында хүнбүрү сагыш салып, массаның чогаадыкчы инициативазындан төрүттүпүп үнүп кээп турар чаа үүлдерни деткип келген.

1952 чылда улус ажыл-агыйының планын чедиишкинниг күүседир дээш бүгү улустуң социалистиг чарыжынга киришпишаан, Совет Тыванның чурт үлетпүрүнүң ажылдакчылары боттарының март айда болган чөвүлел хуралынга социалистиг тодаргай хүлээлгелерни алгаш, областың үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылчыннарын, инженер-техниктиг ажылдакчыларын болгаш албан хаакчыттарын күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң бедик чедиишкиннери дээш массалыг чарышты калбартырын кыйгырганнар.

Раскова аттыг дааранылга комбинадының коллективи продукцияның ниити планын 105 хуу күүседирин, тус-тус дааранылганы 10—15 хуу көвүдедирин, продукция үндүрүлгезиниң шынарын үүгле кончуг эки болдурарын, чиг эттиң чарыгдалының камналгазы-биле пландан ажыр 47000 рубль орулганы киирип алырын хүлээнген. Қызылдың аъшчем комбинадының ажылчыннары бүдүрүлге программазын Октябрьниң социалистиг Улуг революциязының 35 чыл оюнуң байырлалын таварыштыр күүседиг турарын, пландан ажыр 110 муң рубльден эвээш эвес орулганы бээрин, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн 12 хуу өстүрерин хүлээнген.

Алгы заводунуң ажылчыннары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары бүдүрүлгениң бо чылгы планын 115 хуу күүседир, 8 муң эш кидис идикти немей кылып үндүрер деп сөзүн бергеннер. Сапог даараар мастерскаяның коллективи продукцияның бараанныг көргүзүүнүң планын 120 хуу күүседир, пландан ажыр чыылдага 10 муңдан эвээш эвес рубльди бээр деп хүлээнген, а мастер эш Софронованың бригадазы 7000 рубль камналганы бээрин шиитпирлээн. Ыяш заводунуң ажылчыннары бүдүрүлгениң чыл планын Сталинчы Конституцияның хүнү—декабрь 5-те күүседир деп сорулга салып алганнар.

Социалистиг хүлээлгелер алдынган соонда бүдүрүлге черлериниң директорлары, партия болгаш комсомол организациялары ажыл нормазын ажылчын бүрүзү күүседиг турзун дээш, ниити бүдүрүлге продукциязының сан-даа, шынар-даа талазы-биле көргүзүглерин чедиишкинниг боттандырар дээш демиселди күштелдирген турар ужурлуг. Элээн хөй үлетпүр бүдүрүлгелериндe организастыг болгаш масса-политиктиг ажылдар эки организастанмайн турары-биле социалистиг хүлээлгелериниң күүселдези четпес чоруп турар.

Бо чылдың баштайгы дөрт айларында ыяш заводу бүдүрүлге планын 77 хуу, а тууйбу заводу үүгле 40,7 хуу күүсеткен. Ол заводтарның директорлары эштер Литвиненко, Мюллерсон олар болгаш ында партия эге организациялары социалистиг хүлээлгелерни күүседиринче ажылчыннарны болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларны эки мобилизаставайн келгеннер. Бо чылдың баштайгы кварталында райпромкомбинаттар бүдүрүлге онаалдаларын база-ла күүсетпээннер.

Партия организациялары болгаш бүдүрүлгелерниң директорлары болза, цех база ажылчын бүрүзү ажыл нормазын хүн-бүрүде график ёзугаар күүседирин чедип алган турзун дээш, бүдүрүлге планының ниити күүселдези болгаш ажыр күүселдези ай бүрүзүнде боттанган турзун дээш, ынчангаш социалистиг ниити хүлээлгени херек кырында алдарлыы-биле күүседирин чедип алыр дээш чарыштың чорудулгазын эки билип, тодаргай удуртур херек. Комсомол, профэвилел организацияларының күжүн мобилизаставышаан, бүдүрүлгениң ажылын экижидеринге хана солуннуң күжүн чөптүг ажыглаары чугула.

Чамдык бүдүрүлге черлериндe стахановчу күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң үлегерлиг чижектерин көргүзүп турар мурнакчы болгаш чогаадыкчы ажылчыннар чаа-чаазы-биле илереп турар. Элегестин хөмүр-даш шахтазында забойщик Булатов үргүлчү бүдүн чартык ажыл нормазын күүседип келген. Автотранспорт конторазында токарь Коваленко шагда-ла 1953 чылдың нормазын күүседиринче кирген, стахановчу чолаачы Зюзин машинаны капитал септелгеге киирбейн тургаш 200 муң километрни маннадып эрттирерин орадажып турар. Туран райпромкомбинаттың ажылчыннары Никифоров, Костинков, Селигеев олар ажыл нормазын хүнбүрү ажыр күүседип, продукция кылыгларының шынарын бедиткеннер.

Бүдүрүлгелерге партийжи-политиктиг ажылды улам калбартыр, социалистиг чарышты боттуг организастаар, чаа, мурнакчы болгаш депшилгелиг үүлдерни болдунар-ла аргалар-биле деткиир, ажылчы массаның чогаадыкчы инициативазын соксаал чокка хөгжүдер—сорулга мындыг-дыр.

1952 чылда улус ажыл-агыйының планының хуусаа бетинде күүселдези дээш, чурт үлетпүрүнүң болгаш транспорттуң улам эки ажылы дээш демиселди партия организациялары күштелдирер херек.

Үрезин участогунуң суггарылгазы

Улуг-Хем районнуң Чааты сумуда Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң үрезин участогунуң тараазын комсомолчулар болгаш аныяктар суггарып турар.

Эш Кенденге баштаткан 20 кижи Торгалыг хемниң суун бадыргаш, үрезин участогунуң 91 га тараазын суггарып эгелээн. Суггарылгада 6 кижи ажылдап, олар баштайгы хүннерде 30 га ажыгны суггарган.

Көжээ ховузунуң тараазын 4 кижи суггарып турар. Чодураа ховузунда суггарылга звенозу 82 га кызалтасты июнь 6-дан эгелеп суггарган.

Агротехниктиг чурум ёзугаар үрезин участогунче 10 тонна хүлдү сөөрткеш, чажып эгелээн.

Сиген кезилдезинин белеткели

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Ниитиниң малынга чемниң быжыг суурун тургузар, ынчангаш башкы Сталинга берген сөстү алдарлыы-биле күүседир дээш Таңды районнуң колхозтары сиген кезилдезинге белеткелди калбартып турар.

Бодунуң колхозунуң сиген кезилдезинге белеткелин дүрген доозар дээш «Қызыл партизан» колхозтуң дарганы эш Залуцких қызымак ажылдап, бо хүнге чедир 8 аттың дырбааштарын, 5 сиген кезер машиналарны эки шынарлыг кылдыр септеп дооскан. Оон ынай ол колхоз 80 ажыг айыырларны, 60 ажыг хол дырбааштарын база белеткеп алган.

Сиген кезилдезинге Калинин аттыг колхоз база эки белеткенип турар. Олар 120 га сиген кезер шөлдү суггарган, 4 сиген кезер машиналарны, 4 аът дырбааштарын септеп алган. Ол ышкаш «Революцияның чалбыыжы» колхоз 200 га черни суггарган, сиген кезер 8 машиналарны, 6 аът дырбааштарын септеп доозуп алган.

Совет Эвилелинде

Молдав ССР. Молдавияның колхозтарында суггарылга четкизи калбарып турар.

Чурукта: Слободзейский районнуң Калинин аттыг колхозунда күзүн чашкан қызылтасты суггарып турары. Бо колхозтуң тараажылары суггаттыг участоктуң гектар бүрүзүнден 32 центнер күзүн чашкан қызылтасты ажаап алыр деп хүлээнген.

Чуруу И. Грязновтуу
СЭТА-ның пресслишези.

Москваның каң эзилдирикчилериниң чедиишкини

Москваның «Серп и молот» заводунуң он-он каң эзилдирикчилери чартык чылдың баштайгы программазын хуусаа бетинде доозар дээш чаржып турарлар. Эң эки көргүзүгнү № 1 печканың стахановчулары эштер Овчинников, Ерошкин болгаш Камачо олар чедип ап турарлар.

Хүндүлүг металлург Овчинников июнь 11-де болгаш 12-де ээлчеглиг дүрген эзилдиргни кылган. Бригадага ажылды шын организастап, металлды эккеп дүжүрүп, хайындырарын болгаш эзилдиреринин ол графиктен 1 шак 10 минута эрте дооскан. Ол болза, оон июнь айда хайындырган дүргедеткен чедиги эзилдирни болур. Графиктен мурнай пландан ажыр он-он тонна металлды эзилдирген. Бо айда ол печканың подазының квадрат метр бүрүзүнүн доктааткан нормазын 400 килограмм ажырып, алды тонна оттулар үүлдү камнап алган.

№ 1 печканың каң эзилдирикчилери июнь айда чурттуң машина тудуушкун заводтарынче үүс тонна ажыг эки шынарлыг металлды пландан ажыр берген.

(СЭТА).

Чартык чылдың баштайгы эзилдириглери

СЕРОВ. (Свердлов область). Июнь 12-де Серов аттыг заводтуң алдарлыг каң эзилдирикчизи Зимакин ийиги чартык чылдың үлүүнүң баштайгы эзилдириин берген. Домен печкаларның каң эзилдирикчилери Кокоринниң, Занинниң болгаш Лопатинниң эгелекчи чоруу-биле бүдүрүлгениң каң эзилдирикчилери ажылдың дүрген методун шиңгээдип алыры дээш чаржып турарлар. Ам заводта бүдүрүлге нормаларын ай санында хуусаазындан ийи, үш хонук эрте күүседип турар он-он бригадалар бар.

Техниканы эң эки ажыглаары дээш чарышпышаан, доменщиктер бо чылын печкаларны ажыглаарының коэфициентизин барык-ла 5 хуу экижиткен, а каң эзилдирикчилери эзилдириглерни хуусаазындан бир шак ажыр кызырганнар. Ол чорук дыка хөй бригадаларның алды айларның планын хуусаа бетинде доозарынга база ийиги чылдың үлүүнүң үүс-үүс тонна шоюн болгаш каңын эзилдиреринге арганы берген.

Сөөлгү хүннерде бүдүрүлгениң каң эзилдирикчилери ийиги эзилдириг бүрүзүн дүрген арга-биле эзилдирген. (СЭТА).

Чылдың ийи дугаар чартыының үлүүнүн хөмүр дажы

СТАЛИНО. Шахтёр Хүнүнге чедиишкинниг ужуражыр дээш социалистиг чарыш Донбасстың бүдүрүлгелеринде калбарып турар. Байырлалга алдар кылдыр мурнакчы коллективтер чартык чылдың планычын күүселдезин хуусаа бетинде доосканнар.

«Сталинуголь» комбинатта «Онежнянантрацит» трестти № 15 — БИС шахтазының, «Макеевуголь» трестти «Ново-Бутовка» шахтазының, «Сталинуголь» трестти № 10 «Чекист» шахтазының дагжылары ам июль айның үлүүнүн оттулар үүлүн тып турар.

Ылаңгыя Макеевскиниң «Ново-Бутовка» шахтазының коллективи улуг чедиишкинни чедип алган. Механизмнерни эки ажыглааны-биле казыышкынның шугумун улгатырбайн тургаш, ол коллектив дүн-хүнде 200 тонна хөмүр дашты тыпкан. Оон-биле ажылчыннарның күш-ажылының бүдүрүкчүлүү чыл эгезинден эгелеп 20 хуу улгаткан. Бир тонна хөмүр даш бүрүзүнден 2 рубль 60 копеекти камнап ап турар. Акуловтуң удуртканы № 1 участок чыл эгезинден эгелеп пландан ажыр 14 эшелон хөмүр дашты берген.

Горловскийниң «Кочегарка» шахтазында Хахелевтиң удуртканы участоктуң коллективи бо хүннерде хөмүр даш тывыжын ийи катап улгатырган.

(СЭТА).

Киев областың Таращанский районнуң Калинин аттыг колхозунуң звено удуртукчузу Акулина Филимоновна Журавель 1951 чылда ийи чылда тарыыр тарылганың 2 гектар шөлдүн гектар бүрүзүнден 148 килограмм кок сагызты чыып алгаш, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры деп атты алган.

Чурукта: А. Журавель.

Чуруу М. Мельниктии.
СЭТА-ның пресслишези.

3 муң комбайннар ховуже үнүпкен

КРАСНОДАР. Кубаньның механизаторлары дүжүт ажаап алыышкынынга идепкейлиг белеткенип турар. Крайның МТС-тери комбайннар септелгезин июнь 5-те-де дооскан болгаш үш муң машиналар ховуже турлагларынче шагда-ла үне берген.

Кубань ажаап алыышкынга 1500 ажыг чаа комбайннарны алган. Крайның көдээ ажыл-агыйының ол машиналар-биле бедик чепсегленишкини тараа ажаап алыышкынының хуусаазын дыка кызырар.

(СЭТА).

Казахстанның мурнуу талазында ажаап алыышкын эгелээн

САРЫАГАЧ. (Мурнуу-Казахстан область). Сарыагач ховунуң 10 муң гектарында «Дарбаза» совхозтуң тараазы калбарган. Қызылтас дыка үнген болгаш күзүн чашкан арбай база быжып эгелээн.

Июнь 13-те дөрт комбайн арбайны кезип кирипкен. Олар Казахстанда бир-ле дугаар ажаап алыышкынче киргеннер. Совхозтуң механизаторлары гектар бүрүзүнден үүс-үүс пуд тарааны бастырып ап турар.

(СЭТА).

И. В. Сталинга берген сөстү алдарлыы-биле күүседир!

Колхозчуларның қызымак ажылы

ТУРАН. (Телефон-биле). Көдээ ажыл-агый артельдериниң ажылын сайзырадыр, күрүнениң планныг онаалгаларын хуусаа бетинде ажыр күүседир талазы-биле улустарның улуг баштыңчызы эш Сталинга чоруткан чагаазында алган хүлээлгелерин Бии-Хем районнуң колхозтары алдарлыы-биле күүседип турар.

Ходында Кочетов аттыг колхоз чайгы чер андарылгазының планын 134,5 хуу кылдыр күүседип алган. Ында механизаторлар Неволин, Семис-оол, Тоюң болгаш өскелер-даа үлүг нормаларын 150—200 хуу күүседип турарлар. Оон ынай районнуң өске-даа колхозтары тараанын чайгы ажаалгазынче улуг кичээнгейни салып турар болгаш малдың чайгы оларладыышкынын чедиишкиниг организастап турар. Эң ылаңгыя бо ажылдар «Қызыл сылдыс», Ленин аттыг колхозтарда эки чоруп турар.

«Қызыл тараачын» колхоз сиген кезилдезинге белеткелин бүрүн дооскаш, июньниң 15-тен эгелеп бедик сигенниг черлериниң сигенин 2 машиналар-биле кезип кирипкен.

Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхозта уруглар яслизин тудуп турар. Ам ол яслиниң оруннарын чазап турар.

Чурукта: эң эки бызаңчы, комсомолчу Куулар Маңнай.

Чуруу: А. Ермолаевтии.

Дүк дужаарының планын күүсеткен

Күрүнениң планныг онаалгаларын хуусаа бетинде күүседир дугайында улуг баштыңчы Иосиф Виссарионович Сталинга чагаазында алган хүлээлгелериниң бирээзи болур күрүнеге дүк дужаарының планын Каа-Хем районнуң колхозтары хуусаа бетинде 100,1 хуу кылдыр күүсеткен.

Күрүнеге пландан ажыр дүк дужаалдазы ам-даа үргүлчүлеп турар.

Механизаторлар сөзүн ээлеп турар

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Областың эр, херээжен колхозчуларының, МТС ажылдакчыларының болгаш көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглериниң улустарның улуг баштыңчызы эш Иосиф Виссарионович Сталинга чоруткан чагаазында алган хүлээлгелерин Бай-Хаак машина-трактор станциязының механизаторлары алдарлыы-биле күүседип турар.

«Революцияның чалбыыжы» колхозта ажылдап турар эш Шелеповтуң трактор бригадазы колхоз-биле чардынган керээни ак-сеткилдиг күүсетпишаан, 500 га черни андарган болгаш ам пландан ажыр чер андарылгазын үргүлчүлеп турар. Ол ышкаш «Сталинчы оруқ» колхозта ажылдап турар эш Петр Ермолаевтиң трактор бригадазы чайгы чер андарарының планын күүсеткеш ам черни пландан ажыр андарып турар.

Районнуң мурнакчы малчыннары

Улуг-Хем районнуң колхозчу малчыннары колхозтарның ниитилештирген малының баш санын өстүрер болгаш оон продуктулуун бедидер талазы-биле алган социалистиг хүлээлгезин багай эвес күүседип турар.

Районнуң тус-тус колхозтарында мал ажылының талазы-биле бедик көргүзүглерни берип турар мурнакчы малчыннар эвээш эвес. Чаатыда Киров аттыг колхозта Қалбак-оол 97 инектен 97 бызааларны, Хунан-Қара 100 хойдан 120 хураганны, Көк-Чыраада Ленин аттыг колхозта Чамыяң үш чыл дургузунда колхозка 114 бызааларны азырап берген болгаш бо чылын 13 инектен 13 бызааларны доруктур азырааш колхозтуң инек фермазында дужаап берген. Ол ышкаш Көк-кыс төрээн 155 хой, өшкүден 164 анай, хураганнарны, Санчай төрээн 116 өшкүден 122 анайларны чидириг чокка камгалап алган.

Ийи-Талда Жданов аттыг колхозта Дакпа-Хуурак төрээн 136 хойдан 177 хураганнарны, Нарамандып 64 инектерден 64 бызааларны, Хайраканда Мичурин аттыг колхозта Доржу, Биче-оол олар төрээн 32 белерден 32 кулуннарны, Комбу 182 өшкүлерден 185 анайларны, Хавак 300 хойлардан 300 хураганнарны, Эъжимде Калинин аттыг колхозта Тыспыыла 128 хойдан 128 хураганнарны, Қоңгаржык 132 хойдан 132 хураганны, а ынчаарга ҮТКА-ның 25 чыл ою» совхозта эш Мундукай 42 хойдан 48 хураганны, Балажык 94 хойдан 101 хураганны, Хендергеде Маленков аттыг колхозта Сагаан-оол 160 хойдан 175 хураганнарны камгалап алган болгаш өске-даа.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Совет албан черлериниң партия организацияларының ажылының деңнелин бедидер

Чурттуң политиктиг болгаш ажыл-агыйжы амыдыралынга канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыг совет аппаратка большевиктер партиязы, ооң баштыңчылары Ленин болгаш Сталин улуг кичээнгейни салып келген болгаш салып турар.

Совет албан черлериниң партия организацияларының ролю улуг болгаш харысалгалыг. Аппараттың ажылын быжыглаарының болгаш экижидериниң дугайында могаг-шылаг чокка сагыш салыры, большевикчи идеяның мөзү-шынарыпта, принципиалдыг болур чоруккa, чеспестерге эптеш чок чоруктарга кадрларны кижизидери, бюрократизмниң болгаш эргиниң артыышкыннарының көстүп илерээшкиннери-биле эптеш чок демиселди чорудары, социалистиг хоойлуларны чайгылыш чокка боттандырарын, үстүнде турар организацияларның айтыышкыннарын тодаргайы-биле күүседирин ажылдакчылардан негээри болза, совет аппараттың партия организацияларының эн-не чугула сорулгалары болуп турар.

Бүдүрүлге черлериниң партия эге организацияларындан совет албан черлериниң партия организацияларының онзаланчак үүлү болза, администрацияның ажыл-чорудулгазынга хыналданы чорутпазы болур. Олар администрацияның ажылын холгаарлаар чорукту болдурбазы-биле чергелештир бистиң албан черлеривиске ёзулуг совет корум-чурумну сагырының хайгааракчылары болур болгаш күрүнеге, ажылчы чоннуң эрге-ажыынга хора чедирер үүлдер-биле демисежир хүлээлгелиг.

Албан черлериниң партия организацияларының сорулгазы болза, күрүне чурумун сагыры болгаш быжыглаары дээш демисежири чазактың айтыышкыннарын боттандыраары дээш ажылдаары, күрүненің мурнунга бодунуң хүлээлгезин ханызы-биле медереп билириниң ёзузунга совет албан-хаакчыттарны кижизидери, совет албан черииң албан хаакчыды — улустуң айбычызы дээрзиниң дугайын, ол кижи дээрге, масса чоннуң негелделерин дыннангыры-биле хандырып бээр, бодунуң ажыл-хүлээлгезин ыяк билир ажылдакчы болур ужурлуг деп оларга тайылбырлаары болур.

ВКП(б) хоорай комитеди сөөлгү үеде албан черлериниң партия организацияларының ажыл-чорудулгазын элээн сонуургап, ханы удуртуп турар апарган. Горпонуң, областың кадык камгалал килдизиниң, уполминзагтың, областың хереглекчилер эвилелиниң партия эге организацияларының отчёттарын ВКП(б) хоорком комунуң бюрозунга дыннаан. Ол ышкаш хоорком болза, элээн каш партия организацияларының ажылын хынаан болгаш турган чеспестерни узуткаарының талазы-биле оларга боттуг дузаламчыны берген.

Кайда-ла коммунистер боттарының сорулгазын ыяк билип турар болдур, ол албан черииң аппарады эки ажылдыг болуп турар. «Тыва алдын»трестти партия организациязы (секретари эш Лепёшкин) бодунуң ажылын мергежилдин-биле чорудуп турар. Ол организация болза, аппараттың ажыл-чорудулгазы-биле холбашкан айтыырларны доктаамал чугаалажып көрүп турар болгаш албан-хаакчыттарның плея-политиктиг кижизидилгезиниң талазы-биле ажылды хүн-бүрү чорудуп, оларның эки ажылдаар чоруун чедип ап турар. Ындыг янзылыг алдынган хемчегленнің түннелинде «Тыва алдын» трестти аппарадының ажыл-чорудулгазы дыка эки-жээн болуп турар.

Күрбанкының партия организациязы (секретари эш Мугинов) ажылын план ёзугаар, шыңгыы чорудуп турар, хуралды үргүлчү эрттирип турар. Организацияның ажылдакчыларынга лекцияларны номчуп, илеткелдерни болгаш беседаларны чорудуп турар болгаш өске-даа тайыл бир ажылдарын оларның ортузунда кылып турар.

«Совет кижиниң моральдыг мөзүшынары» деп темалыг лекция тергиин солун болган. Коллективтиң иштинде социалистиг чарыш калбарган, ооң чоруп турар түннелдерин хана солунда үргүлчү чырыдып турар. Коммунистер шуптузу даалгалыг болгаш политиктиг өөредилгениң бүгү хевирлеринде хаара тутпаан болуп турар. Партия кежигүнү эвес ажылдакчыларга политшколаны тургускан.

Ол партия организацияларында улуг четпестер база-ла бар: комсомол организациязын сула удуртуп турар, килдистер шуптузу организастыг эвес ажылдап турар болгаш күш-ажылдың чурумун үрээр чоруктар коллективте бар болуп турар. Контораның удуртукчузу эш Афонин партия оргачизациязының болгаш коммунистерниң-даа санал-оналдарын тоовайн, коммунистерниң саналдарын кызып-кыйыл, кадрлар кылдыр бодунуң таныш-көрүш кижилерин киирип ап турда, партия организациязы болза, олче чогуур негелдени салбайн, аңаа эптежип турган чоруу четпес болган. Чүгле чоокта чаа эш Афонинниң антипартийжи чоруун партия организациязы буруу шаап көргени болгаш аңаа шыңгыы хемчегни хүлээткен болуп турар.

Ол ышкаш областың саң килдизиниң (партия организациязының секретары эш Сагалаков) болгаш «Тываның аныяктары» солуннуң партия организациязы (секретари эш Гриценко) база-лы боттарының хүлээлгезин багай эвес күүседип турарлар. Ол организацияларның коммунистериниң хуралдары үргүлчү болуп келген болгаш ол хуралдарга эң чугула айтырыгларны чугаалажып көрүп турар, ажылдакчыларның политиктиг өөредилгезин чогуур негелдезинде тургускан, бүгүле ажылдакчыларның ажылының тодаргай болур чоруун хайгаарап көрүп турар.

Ындыг-даа болза, совет албан черлериниң чамдык партия организациялары боттарының хүлээлгелерин күүсетпейн турар. Чижээ, областың кадык камгалал килдизиниң партия организациязы (секретари эш Соколова) четпес ажылдап турар. Ол аппараттың чамдык удуртукчу ажылдакчылары дүжүметсиг болгаш салгаа чорукту, ажылчы чоннарның билдириишкиннерин тооп көрбес чорукту кылып турда, коммунистер ону билбейн турар болгаш оларның-биле демисешпейн турар.

Ол ышкаш уполминзагтың партия организациязының ажылында база-ла улуг четпестер бар болуп турар. Ооң секретари турган эш Шишкин болза, ажылдакчыларны ажылдың даандырган участокторының харысалгазын медереп билириңге кижизидериниң орнунга, ажыл үезинде бөлүү-биле арагалаар чорукту кылып, коллективтиң иштинге шүүмүүлелди куду базып, тоовайн турган. Ооң ужурундан ону партия организациязын удуртурундан хостаан.

Областың хереглекчилер эвилелиниң партия организациязы (секретари эш Саргов) болгаш өске-даа чамдык албан черлериниң партия организациялары болза, ол ышкаш четпестерлиг болуп турган.

Элээн хөй партия организацияларының ажылында мындыг четпестерниң бар болуп турар чоруу болза, партия хооркому оларны сула удуртуп турар дээрзин херечилеп турар. Хоорком дыка хөй санныг шиитпирлерни үндүрүп турза-даа, оларның күүселдезин хынавайн турар. Хооркомнуң секретарылары болгаш бюро кежигүннери партия организацияларынга ховар баргылаар болгаш оларга боттуг дузаны бербейн турарлар.

Бодунуң албан черииң ажылын экижидериниң талазы-биле улуг аргалар партия организациязында бар. Бистиң хөгжүлдевистиң шимчедикчи күжү, кадрларны шын кижизидериниң чугула чепсээ болур шүүмүүлел болгаш бот-шүүмүүлел чогул, ол черлерде бюрократизм, сагыш амыр, улуг туралыг чоруктар тыптып келген турар болгаш чамдык ажылдакчылар болза, мен улустуң айбычызы мен деп үвени шуут утуптар болгаш хөй-ниитиниң санал-оналын-даа тоовастаар, дүжүметсиг, бюрократтар болу бээрлер.

Албан черлериниң дыка хөй партия организацияларында шүүмүүлелди тооп көрбейн турар дээрзиниң барымдаазын миннири чугула. Чижээ, областың хереглекчилер эвилелинде партия организациязы шүүмүүлелди болгаш бот-шүүмүүлелди калбартпайн турар. Ооң ужурундан ында чамдык ажылдакчыларның ажылы багай, совет хоойлу-дүрүмнерни үреп турар болгаш албан-дужаалын хуу херекке ажыглап турарлар.

Албан черлериниң ажылында четпес чорукту медеглээр, хамааржып турар партия организациязында болгаш үстүнде турар албан черлериниң удуртукчуларынга боттарының материалдарын болгаш санал-оналдарын киирер дээрзиниң дугайын бистиң партиявыстың Уставы партия эге организацияларынга даандырып турар болгай. Ындыг турбуже дыка хөй партия организациялары Уставтын бо негелдезин күүсетпейн турар.

Чамдык албан черлериниң партия организациялары болза, удуртукчу кижилерниң «албан черииң ажылының түннелдериниң дугайында болгаш аппараттың сорулгаларының дугайында» илеткелин коммунистерниң мурнунга кылдыртып турар. Ол чорук кончуг шын болур. Ол чорук болза, коммунистерниң ол дугайын билир чоруун тодарадыр болгаш аппараттың ажылын экижидериниң талазы-биле партия организациязының ажылынга дузалаар.

Партия организациязы болза, аппараттың ажылынга хамаарылгалыг коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвес албан хаакчыттарның медеглелдерин кичээнгейлиг-биле дыннап көөр болгаш киирткиннген саналдарны амыдырал кырынга боттандырар хүлээлгелиг. Партия организациязы болза, бюрократизм-биле, эренгей болгаш ажыл-агыйжы эвес чоруктар-биле хүн-бүрүнүң демиселин чорудуп, күш-ажылды организастаар, корум-чурумну быжыглаар, почтаның чоруп турарын сонуургап көөр болгаш айтырыг тургузуп келгеннерни эки хүлээп алыр, ажылчы чоннарның чагаа-бижиктериниң харыызын озалдатпас дээш оон-даа өске дыка хөй сорулгалар-лыг. Бо айтырыгларны бюронуң хуралдарынга болгаш коммунистерниң нинти хуралдарынга доктаамалы-биле чугаалажыр болгаш ажылдакчыларның бүдүрүлге хуралдарынга-даа чугаалажып көөр ужурлуг.

Коммунистерниң боттарының көргүзер үлегер-чижээ, албан хүлээлгелерни күүседиринге оларның мурнакчы ролю болза, аппараттың ажыл-чорудулгазын экижидеринге эң-не чугула үүл ол болур дээрзин билзе чогуур.

Бүгү-ле албан-хаакчыттарның, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестернин-даа ортузунга политиктиг ажылды күштелдирбейн турган албан черииң ажылын экижидерин чедип алыры берге болур. Партия организацияларының сорулгазы — совет албан хаакчыттарның угаан-медерелин бедидериниң дугайында, олар боттарының хамааты хүлээлгезин эки күүсетсин дээш хүн-бүрү сагыш салыры болур.

Партия организацияларының эн-не бирги хүлээлгези — бодунуң албан черииң ажылдакчыларын хөй-ниитиниң ажылынга хаара тудары, оларны масса-биле харылзашкан хөй-ниитичи шынарлыг ажылдакчылар кылыры болуп турар. Ажылдакчыларның хөй-ниитичи ажылын ол-ла албан черииң девискээри-биле кызыгаарлатынып болбас. Ол чорукту болдурбазы-биле, чижээлээрге, оларны тудуг ажылдарынга база хоорай чаагайжыдыышкынының ажылдарынга хаара тудуп болуру болгай.

Албан черииң бүгү-ле ажылдары чарышка үндезилээн турарын партия организациязы чедип алган турар ужурлуг. Мурнакчы албан-хаакчыттарны бүгү-ле аргалар-биле деткип, бодунуң хүлээлгезин ёзу барымдаалап кылып турарларны эки ажылдаар кылдыр кижизидер ужурлуг.

Бистиң чуртувустуң күчү-шыдалдыг күрүне аппарадының бир кезээ болуп турар областың болгаш хоорайның албан черииниң тодаргай болгаш организастатынган эки ажылындан бистиң Совет Тываның ажыл-агый болгаш культура хөгжүлдезиниң сорулгаларын, коммунистиг ниитилелди тургузарының сорулгаларын күүседири улуг хамаарылгалыг болуп турар.

Г. СТЕПАНОВ.
ВКП(б) Кызыл хооркомунуң секретари.

Дүк дужаалгазы чедиишкинниг чоруп турар

ТЭЭЛИ. **(Телефон-биле).** Башкы Сталинга берген сөзүн алдарлыы-биле күүсетпишаан, Бай-Тайга районнуң колхозтары күрүнеге дүк дужаадының планын чедиишкинниг күүседип турарлар. Районнуң колхозтары ниитизи-биле күрүнеге дүк дужаарының планын июнь 12-ге чедир 105 хуу күүсеткен.

Тус-тус колхозтар талазы-биле алырга «Дөң-Терек» колхоз планын 187 хуу, «Мурнакчы» колхоз 159 хуу, «Победа» колхоз 141 хуу, «Тээли» колхоз 139 хуу болгаш Сталин аттыг колхоз 129 хуу күүсеткен.

Күрүнеге дүк дужаалдазы районда ам-даа үргүлчүлеп турар.

М. САМДАН.

Тайбың дээш, улустар аразынга найырал дээш чалбыыштыг демиселчи

(Г. М. Димитровтуң төрүтүнген хүнүнден бээр 70 чыл болганынга)

Чеден чылдың мурнунда, 1882 чылдың июнь 18-те бүгү делегейниң ажылчын шимчээшкининиң шылгарангай деятели, Болгарияның коммунистиг партиязының болгаш болгар улустуң баштыңчызы, Совет Эвилелиниң шынчы өөнүү Георгий Михайлович Димитров төрүтүнген.

Г. М. Димитров он беш хаалыында-ла типографияга өрүкчү болуп ажылдап тургаш, революстуг шимчээшкинге киржип эгелээн болгаш 1902 чылда-ла Болгарияның социал-демократтыг ажылчын партиязының кежигүнү болган. Георгий Михайлович бежен ажыг чылдарның дургузунда бодунуң революстуг оруун марксизм-ленинизмниң тугунун адаа-биле эрттип, бодунуң бүгү маадырлыг чаагай амыдыралын ажылчын аңгының болгаш бүгү ажылчы чоннарның хосталгазының улуг, херээнге, коммунизмниң улуг херээнге бараалгаткан.

Георгий Димитров ажылчын шимчээшкининиң хүрээлеңинге бодунуң эрес маадырлыг демисели-биле, Ленин — Сталинның улуг өөредилгезинге кызыгаар чок бердингени-биле бүгү делегейниң ажылчы чоннарының изиг ынакшылын бодуне сиңниктирген.

Г. М. Димитров болза, революсчу коргуш чок чоруктун, чайгылыш чок туруштуг чоруктун, ажылчын аңгының херээнге шынчы болгаш бүзүрелдиң үлегер көргүзүкчүзү кижи болуп чораан. Фашизмче удур чалбыыштыг демиселчи болуп чорааны-биле Георгий Михайлович каш удаа туттуруп хоругдадып-даа, истедип сүрдүрүп-даа чораан. Ынчалза-даа, полицияның кадыг-дошкун аратанзыг чоруу Георгий Димитровтуң демир ышкаш быжыг күзел-соруун суларадып шыдаваан. 1933 чылда Германияның Лейпциг хоорайынга гитлержи фашистерниң судталгазының үезинде Георгий Димитровтуң эрес маадырлыг чоруун, коммунизмниң херээ дээш ооң чайгылыш чок чоруун бүгү делегейниң ажылчы чоннары кажан-даа утпас. Фашистер ынчаарда коммунистиг шимчээшкинни, ажылчын шимчээшкинин базар сорулга-биле Г. Димитровту герман парламентиниң бажынын өртедиринге киришкен деп хоптап алгаш, ону судтааннар.

Ол судка Георгий Михайловичиниң улуг чоргаарал-биле, эрес маадырлыы-биле фашистиг өлүрүкчүлерниң судунуң мурнунга чугаалааны:

«Мээң большевик, пролетар революсчу болуп турарым шын, мен Совет Эвилелиниң коммунистиг партиязының канчаар-даа аажок талалакчызы болгаш бараалгакчызы мен, чүге дээрге, ол партия чер бөмбүрзээниң алдының бир кезээ болуп турар делегейде эн-не улуг күрүшени баштап турар болгаш бистиң улуг башкывыс Сталинга баштадып алгаш, социализмни маадырлыы-биле болгаш чедиишкиннии-биле тургузуп турар».

1935 чылда Георгий Димитров Коммунистиг Интернационалдың Күүсекчи Комитединиң чиңгине секретарынга соңгутурган. Фашизмге удур демиселдиң пролетаржы болгаш улусчу чаңгыс фронгуну тургузуп, быжыглаары дээш ол быжыг туруштуг демисежип турган. Фашистиг агрессорларның оруун моондактаары-биле коммунистиг партияларны долгандыр сырый катыжарынче бүгү чурттарның ажылчы чоннарын Георгий Димитров могаг-шылаг чокка кыйгырып турган.

Коммунистиг Интернационалдың VII конгрезинин индириниң кыындан тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң херээниң ыяавыла тиилээринге чигзиниг чок бүзүрел-биле ооң чугаалааны:

«Төөгүнүң хөгжүлдезиниң бүгү чорудулгазы ажылчын аңгыга ажыктыг кылдыр чоруп турар-дыр, эштер. Төөгүнүң тугуюн дедир долгандырар деп реакционнерлер, янзы-бүрү хевирлиг бүгү фашистер, делегейниң бүгү буржуазиязы хей-ле кордап турарлар. Чок, ол долганып чоруп турар болгаш бүгү делегейге социализмниң бүрүн тиилелгезинге чедир долганыр».

Делегейниң ийиги дайынының чылдарында Г. М. Димитров бүгү чурттарның коммунистерин, Европаның улустарының бүгү патриоттуг күштерин фашистиг эжелекчилерни чылча шаварынче катыштырып турган. Боттарының хосталгазы болгаш хамаарышпас чорук дээш улустарның национал хосталгалыг болгаш антифашистиг шимчээшкинин баштаарынче коммунистерни ол үргүлчү кыйгырып турган. Немец-фашистиг эжелекчилерге удур демиселге боттарының холдарынга боо-чепсээн тудуп алгаш демисешкен бүгү болгар патриоттарны, Болгарияның ажылчын (коммунистер) партиязын Г. М. Димитров удуртуп турган.

Тайбың дээш, улустар аразынга найырал дээш чалбыыштыг демиселчи Георгий Димитров дайын сөөлүндеги чылдарда чаа дайынның кыпсыкчыларын, хан төгүүшкүннүг чаа дайынче кижи төрелгетнин база катап киирерин оралдашкан америк империалистерни могаг-шылаг чокка илередип, оларга удур демиселче ажылчы чоннарны кыйгырып келген.

ССРЭ-ни долгандыр катышкан тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң лагериниң улуг күштеринге Георгий Михайлович ханызы-биле бүзүреп чораан. Дайын кыпсыкчыларының кара-сагыштыг планын бүгү делегейде тайбың талалакчылары үзе шаап шыдаар деп үвени ол каш удаа чугулаалап айтып турган.

Болгар улустуң улуг баштыңчызы Г. М. Димитров Болгарияның улус-демократтыг республиказының үндезилекчизи болуп, Болгарияның болгаш Совет Эвилелиниң улустарының аразынга мөңге найыралдың үндезинин салган. Ооң удуртулгазы-биле болгар улус монархи-фашистиг тургузугну дүжүргеш, улуг революстуг чаартылгаларны боттандырып, чаа, социалистиг амыдыралды тургузарының оруунда кирген болгар улус бодунуң бүгү-ле тиилелгелерин тиилээн социализмниң күчүлүг чурту—Совет Эвилелиниң акы-дуңма улуг дузаламчызы-биле чедип алган деп үвени Г. М. Димитров чугулалап айтып турган. Ооң чугаалааны: «Совет Эвилели эвес болза, болгар улус амга чедирле немец фашистерниң болгаш оларның чалчалары—болгар фашистерниң дарлалының адаанга турар. Совет Эвилелиниң демиселиниң болгаш тиилелгелериниң байлактыг дуржулгазындан болгар улус хостуг, аас-кежиктиг, социалистиг амыдыралды тургузарын өөренип турар».

Георгий Михайлович Димитров 1949 чылдың июнь 2-де мөчээн. Ооң мөчээни болза, бүгү делегейниң ажылчын болгаш коммунистиг шимчээшкининге, быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш бүгү демиселчилерге улуг чидириг болган. Ынчалза-даа ооң бүгү назынында демисежип күзеп чорааны улуг херээ тиилеп турар. Болгар улус бодунуң улуг баштыңчызының чагыгларын боттандырып, социализмниң үндезиннерин чедиишкиниг тургузуп турар.

Болгар компартияның Төп комитединиң чиңгине секретари болгаш Болгарияның Улус Республиказының Министрлер Чөвүлелиниң даргазы эш Вылко Червенковтуң бижээни: «Совет Эвилелиниң ак-сеткилдиг болгаш күчүлүг деткимчезинге даянып алгаш, бистиң мерген угаанныг башкывыс болгаш баштыңчывыс эш Сталиндан, ВКП(б)-ден өөренип чорааш, бистиң партиявыс болгар улустуң улуг оглу, бүгү делегейниң ажылчы чоннарының ынак демиселчизи, маадыры — Георгий Димитровтуң чагыгларын эчизинге чедир күүседир».

Ажылчы чоннарның херээ дээш Георгий Димитровтуң эрес маадырлыг демиселчи чоруу, ооң дүрзү-хевири бүгү делегейде тайбың дээш демисежип турар бүгү чаагай сеткилдиг кижилерге үлегер болуп турар болгаш оларны тайбың дээш, демократия дээш, социализм дээш демиселче сорук киирип турар.

Совет кижилер боттарының улуг өөнүү болгаш талалакчызы Георгий Михайлович Димитровтуң чырыткылыг дүрзү-хевирин, ооң тураскаалын боттарының үүрктеринге кезээ мөңгеде кадагалап чоруурлар.

Коргуш чок маадырлыг революсчу, тайбың дээш, демократия дээш, коммунизм дээш шылгарангай демиселчи—Георгий Димитровтуң ол дээш демисежип чораан улуг херээ, коммунизмниң херээ бүгү делегейге тиилээр.

КОМБАЙНЁР БОЛУ БЕРГЕН

Д. Э. Сундуй-оол—Чаатыда улгаттыр катышкан Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчузу. Ол колхозка 1949 чылда кирген. Ол эге өөредилге-даа доозуп чорбаан. Ындыг болза-даа, колхозчу амыдыралдың улуг артык күштүүн болгаш коллективтиг күш-ажылдың маңгалыг чаагайын ол ханызы-биле билген.

Кажан хуу ажыл-агыйлыг чораан үезинде ол амгызы ышкаш өөрүшкү көрбейн чораан. Ол кидис өгге чурттап чораан. Бо хүнде ол ам культурлуг бажында чурттап олурар. Күш-ажылга кызымак Сундуй-оол колхоз бүдүрүлгезинге кандыгла бир тускай эртем чедип алыры күзеп келген. Чүге дээрге, большевик партия болгаш Совет чазак аныяк колхозту көдээ ажыл-агыйның чаа болбаазын техниказы-биле чепсеглээн. Ынчангаш ол техниканы башкарып билир тускай эртемниг кадрлар негетинип келген.

Ол сорулганы чедип алыры-биле Сундуй-оол Шагаан-Арыг МТС-тин чанынга организастатынган механизаторлар курзунга өөренири-биле чоруткан. Ол аңаа баргаш янзы-бүрү машиналарны көрген. Ол эң баштайында «Коммунар» деп комбайн-биле танышкан. Өөренип кыштааш, чазын шылгалданы чедиишкиниг тутканш, ооң улаштыр Кызылче үш ай хуусаалыг комбайнёрлар курзунче өөренип чоруткан.

Кызылга баргаш ол «Сталинец—6» деп комбайн-биле танышкан. Өөредилге берге болгаш улуг күжениишкиннер үндүрерин негеп турган болза-даа, Сундуй-оол бодунуң чүткүлдүг кызымак чоруу-биле хостуг шактарны чөп ажыглап тургаш техниканы эки шиңгээдип алган.

Комбайнёрлар курзун экизи-биле дооскаш, Сундуй-оол ол чылын штурвальщик болуп ажылдаар эргени алган. Бодунуң төрээн колхозунга чедип келгеш, ол дуржулгалыг комбайнёр Михаил Бюрбю-биле кады ажылдап күзээн. Маңаа ол кызымак чүткүлдүүн болгаш техниканы эки шиңгээдип алганын көргүскеи.

Мергежилдиг механизатор бодунуң билиин улам бедидип алыр сорулга-биле Бии-Хемниң Туран хоорайда үш ай хуусаалыг көдээ ажыл-агый курзунче чорупкан .Ол курсту база-ла чедиишкиниг дооскаш, «Сталинец — 6» деп комбайн-биле ажылдап болурун шынзыткан.

1951 чылдың күзү. «Сталинец—6» деп комбайнны хүлээп алгаш, колхозтуң № 1 хову бригадазынга ажылдап кирипкен. Ол 460 гектар черниң тараазын бедик шынарлыг ажаап дооспушаан, 172 килограмм кывар, чаар үүлдерни камнап алган. Эки ажылдааны дээш ону МТС-тиң дирекция чери ийи удаа акша-биле шаннаан.

Бо чылдың кыжынында ол-ла комбайны-биле келгеш колхозтуң 200 тонна ажыг тараазын бастырып берген. Ооң соонда «ОС—10» деп үрезин арыглаар машина-биле колхозтуң 192 тонна ажыг үрезинин база арыглап берген.

Сундуй-оол ам комбайнёр-даа,тракторист-даа болуп ажылдап турар. Ол бодунуң хостуг шактарында политиктиг болгаш чечен чогаалдың номнарын номчуп турар. Бо эрткен часкы тарылганың хүннеринде ол тракторист хүлээлгезин күүседип ажылдаан. Колхозтуң трактористери шупту колхозтуң бодунуң оолдары. Оларны дуржулгалыг бригадир эш Конев удуртуп турар.

Ам келир күскү дүжүт ажаап алыышкынының хүннеринде Сундуй-оол чоокта чаа трактор-биле тарып алган тараазын комбайн-биле ажаап кириптер.

Д. АРАКЧАА.

Сиген кезилдезин кыска хуусаа иштинде чидириг чокка чорудар

★ ★ ★

М. ЛУЦЕНКО
ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министриниң оралакчызы

★ ★ ★

Сиген болза, көдээ ажыл-агыйның бүгү малдарының кышкы чемгерилгезиниң үезинде кол болгаш өске чүүүн-биле-даа солуп болбас чем болур, оон ужурундан колхоз бүрүзүнге эки шынарлыг, четчир санныг сигенни белеткээр чорук кончуг чугула. Бедик шынарлыг сигенни белеткээринче сиген кезер шөл бүрүзүнүң сигенин агротехниктиг эң эки хуусаада ажаап алыры болгаш сиген кезилдезин эгелээн хүнүнден соңгаар 15—20 хүннерниң иштинде ону сарааттаарын катай дооскан турары эргежок чугула.

Боб оттарның чечээ чазылгалак турунда, злак оттар баш тыртып чорда от-сигенни ажаап алырга, чечектелиишкининиң төнчүзүнде кезип алганындан белогу барык ийи катап хөй болур. Орайтадып кескен сигенниң шынары багай, кадып калган болур. Белоктар болгаш витаминнер чижектиг эң үнелиг чемиштиг үүлдери ындыг сигенде дыка эвээш болур.

Сигенни эрте кезип ажаап алыр чорук болза, бүгү суг ажар черлериниң болгаш чавыс шынааларның сигенин, база ол ышкаш суггат чок чорук болза, бүгү суг ажаар черлериниң сигенин ийи катап кезип ап, ортан хөй сигенни немей белеткээр арганы бээр. Сигенниң баштайгы кезилдези злак оттар баш тыртып, боб оттарның чечээ чазылгалак турар үеде чорударга, ийиги кезилдези бирги кезилдези-биле барык деп хөй сигенни берип турар. Сигеннин бирги кезилдезин от-сигенниң массалыы-биле чечектелип турар үезинде чорударга ийиги кезилдезиниң сигени дыка эвээжей бээр. Чечектелениниң соонда сигенни кезип алган участоктан катап кезер сиген барык үнмес.

Ийиги болгаш оон дараазындазы кезилделерден эң бедик дүжүттү алырынга, сигенниң баштайгы кезилдезиниң соонда ол черге ол тус черниң болгаш минералдыг чемижидилгелер-биле немелде чемгерилгени чорудар болгаш ол участоктарга мал откарар чорукту болдурбас. Шынааның сигенин кезип алгаш, аңаа ирээн өдектиң суугун болгаш минералдыг чемижидилни төгерге ол черниң от-сигенинин дүжүдү 2—3 катап улгадыр база от-сигенниң шынары дыка сайзыраар.

Сиген ажаап алыышкынын эрте болгаш кыска хуусаада чорударының чедиишкинниг болуру сиген ажаап алырынга ажыглаар бүгү машиналарны бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаанындан хамааржыр. Ындыг төлээде, көдээ ажыл-агый органнары колхозтарның, машина-трактор болгаш сиген кезер тускай станциялар бүрүзүнүң сиген кезилдезинге белеткелин хынаар ужурлуг. Ол хыналданы чорудуп турар үезинде сиген кезер, бөлер машиналарның, дырбаштарның, сараат тургузарда сиген октадыр херекселдериниң база сигенни хол-биле ажаарының чепсек-херекселдериниң септелгезинче онза сагыш салыры эргежок чугула. Ол хыналданы райкүүскомнарның, колхозтарның, машина-трактор болгаш сиген кезер тускай станцияларның төлээлекчилери составтыг комиссия чорудары чугула. Колхозтарның даргалары болгаш МТС-териң директорлары болза, машиналар септелгезинде бүгү четпестерни чок кылыр, машиналар чедишпес болза, ону көдээ ажыл-агыйның хандырылга чериниң базазындан алыр, база ол ышкаш сиген ажаап алыышкынын механизасчыдарының бөдүүн аргазының херекселдери—сиген бөлер волокушаны, сарааттаарда сиген октадыр херекселди, бир эвес колхозтарга болза, үстүнде үүлдерден аңгыда, сиген ажаап алыышкынынга хереглээр холдуң эргежок чугула чепсек херекселдерин тып ап, белеткээр хүлээлгелиг.

Колхоз болгаш МТС бүрүзүнге сиген ажаап алыышкынының ажыл планын тургузары чугула, ол планга сиген кезер участоктарны колхозтарның бүдүрүлге бригадаларынга болгаш МТС-териң трактор бригадаларынга быжыглаан турарын, сигенни ийиги удаада кезерин, сиген ажаап алырының бүгү машиналарын долу болгаш эң бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарын баш-бурунгаар көрген турар. Машиналарның ажылы шак барымдалаан график өзүгаар болур ужурлуг. Күш-ажылдың ол мурнакчы методу болза, амгы үениң техниказын эн-не бүдүрүкчүлүү-биле ажыглаар арганы берип турар.

Сиген кезилдезиниң ажылының чедиишкини оон планныг болурундан хамааржыр деп чүвени барымдалааш, мурнакчы колхозтар болгаш МТС-тер сиген ажаап алыышкынының ажыл планын шагда-ла тургузуп алганнар. Грозный областың Шелковск районунда Сталин аттыг колхозтуң баштаар чери-бодунуң бүгү-бар күжүн хынап көргеш, районнуң көдээ ажыл-агый килдизинден 20 хүннүң иштинде 2300 гектар черниң сигенин ажаап алзын дээнинин орнунга 3350 гектар черниң сигенин ажаап алыр деп шиитпирлеп алган. Колхозтуң баштаар чери сиген ажаап алыышкынын чорударының ажыл планын бадылаан. Сиген шөлдерин бригадаларга быжыглаан, аттың сиген кестирер машиналарынга ажылдаар кижилерни онааган, машина-трактор станциязының кестирген сигенин хөпээннеп, сарааттаар кижилерни томуйлаан. Сайзырадып экижиткен шынааларның сигенин ийи катап кезер деп планнаан.

Краснодар крайның Курганск районунда Михайловск МТС-те ССРЭ-ниң Дээди Совединин депутады И. Шацкийниң удуртуп турары сиген ажаарынга шууштурар арганы ажыглап турар бригада сиген ажаап алыышкынын чорударынга эки белеткенген. Ол бригаданың ажыл планында сиген ажаалгазының бүгү ажылын—сигенни кестиреринин, бөлерин, хөпээннээрин, хөпээннерни чоокшуладыр сөөртүүрүн болгаш сарааттаарын—шуптузун механизасчыдар деп айыгкан. Сигенни кестиреринге бригада болза «СТЗ» деп тракторнуң болгаш тракторга кожар сиген кезер үш машинаның агрегадын белеткеп алган. Сигенни бөлеринге трактор дырбаажын, а хөпээннээринге—итиркчи волокушалыг «У 2» деп тракторну белеткээн. Хөпээннерни сарааттаар черинге чоокшуладыр сөөртүп алырын тускай волокушалыг «СТЗ» деп трактор кылыр. Сигенни сарааттаарын МТС-тиң мастерскаязынга сиген октатырар тускай херекселди белеткеп кылган, ону «СОТ» деп трактор-биле шимчедип ажылдадыр. Сигенни кескен санында-ла от-сигенни фосфорлуг калийлиг чемижидилге-биле чемишчидер болгаш ийи-үш катап илиртээр деп төлевилеп алган.

Сиген ажаалгазының ажылчы планнарын колхозтарның болгаш МТС-териң бригадаларының бүлүүлге хуралдарынга тодаргай чугаалажып алыр ужурлуг. Ол хуралдарга аңгы-аңгы ажылдарны күүседириниң календарлыг хуусааларын тодаргайлап көөр, күүседир ажылдарның нормаларын хынаар, социалистиг хүлээлгелерни алыр.

Сиген ажаалгазының машиналарын бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаарынга эң чугула негелде болза, сиген кезер шөлдерде чадаң үнүштерни, хараганнарны, дөңгеликтерни, кумускаяк өглерин, даштарны болгаш өске-даа ол чижектиг үүлдерни аштап, дескилээри болур. Аштап чурумчутпаан шөлдер үүгле машиналарның бүдүрүкчүлүүн кудуладыр эвес, харын алыр сигенни эвээжедип турар.

Колхозтарның бүдүрүлге болгаш МТС-териң трактор бригадаларының бригадирлери, оларга онаашкан сиген кезер шөлдерни өй-шаанда көрүп, ол черниң от-сигенинин ниити байдалын, кезер өйү четкен, чегпээнин билип ап, шөлдүң бүгү сигенин кезеринге белен болурун манавайын, аралап кезип эгелээр хүлээлгелиг.

Сиген ажаап алыышкынының эгезинден эгелээш-ле сиген ажаап алыышкынының бүгү машиналарын ажылга долу күжү-биле бүрүн киирер болгаш машина бүрүзү ээлчег нормазын күүседиптер турарын хандырар. Машиналарның ажыл чок туруптар чоруун болдурбас төлээде, бригада бүрүзүн четчир санныг артык кезектер-биле болгаш чаар материалдар-биле хандырган турары чугула. Ырак участоктарга септелге базазын организастаар.

Сиген ажаап алыышкынының үезинде ажыл-агыйның иштики ажылдарындан болгаш ийиги чергениң ажылдарындан ажыл кылып шыдаар бүгү колхозчуларны болдунар хиреша-биле хостаан турар ужурлуг. Бодунуң кылып турар кол ажылының ажыл хүнүнүң дургузунда киржип шыдавас хире колхозчуларга ниитиниң мал ажылының хереглелинге кирер эң чоокку участоктарны оларның сигенин ажаары-биле үзүп бээр херек. Хамыктың мурнунда мал фермаларының болгаш колхоз баштаар черниң ажылдакчылары, аът ажаакчылары, таңныылдар, дузалаар бүдүрүлгениң ажылдакчылары аңаа хамааржыр.

Сиген кезер ырак участоктарга сиген кезилдезиниң баштайгы хүнүнден эгелээш-ле ниитиниң чемненилге черин организастаары, колхозчуларның дыштанырынга болгаш хонарынга таарыштыр хову турлаглаарын дериири, ажылчы малдарга серилерни, база кывар үүлдү болгаш өске-даа херекселдерни шыгжаар черлерни дерип белеткээри эргежок чугула. Хову турлагларынга солуннар, журналдар болгаш ном дептерни чедирерин база массалыг помчулганы, өске-даа полит-массалыг болгаш культурлуг хемчеглерни чорудары эргежок чугула.

Бедик шынарлыг сигенни алырынга үүгле өй-шаанда кезип алырыбиле кызыгарланып болбас, оларны дүрген кургадыр болгаш кышкы шыгжамырга шын ажаар херектиг. Кестинген сигенни кургадырда оон чечектери болгаш бүрүлери камгалаттынып артып калыр кылдыр камнап шыгжаар, ындыг сиген ногаан өннүг, чаагай чыттыг болур болгаш чемиштиг үүлдери артып калыр.

Эрте кезип ажаагаш, шын кургаткан боб болгаш злак оттарның чечектери болгаш бүрүлери (баштары) оон сигениниң деңзизиниң хөй кезии болуп турар деп чүвени эртем илереткен. Унунга дөмейлээрге сигениниң чечектеринде болгаш бүрүлеринде (бажында) белок 2—2,5 катап, витаминнер 8—20 катап хөй болур. Бүрүлериниң чемиштиг үүлдериниң шингээлдии унунга бодаарга барык 40 хуу бедик болуп турар.

Сигенни кургадырын болдунар шаа-биле кыска хуусаада чорудар болза эки. Сигениниң кургадылгазын узамдыктырарга оон чемиштии кудулап, витаминнери барык шуптузу чидип турар. Сигенни кургадырда үнүштүн чымчак кезээн уулдурбас төлээде, эмин эртир аңдарып дүндерип туруп бээр чорукту болдурбас херек.

Дыка өл-шык районнарга аяс кааң үелерде сигенни кургадырда, сигениниң дүжүдүнден хамаарыштыр, ону кескен олчаандырзын ол черинге кевирип кургадыры-биле элээн каш шак иштинде чыттырар, оон ыңай кургадыры-биле сигенни чалдандыр бөлер, оон соонда шуут кургадыры-биле калбак эвес бедик хөпээннер кылдыр оваалаар. 2—3 хонуктуң иштинде хөпээннерде сигениниң чамдык шык черлери дескилежип кургаар, сиген тускай чаагай чыттыг апаар болгаш чымчак кезектери бүрүн артып калыр. Сиген ажаап алыышкынының үезинде чаъс-боранныг үелерде сигенни кургадыр азарларны, серилерни болгаш даван-даяктарны колхозтарга организастаары эргежок чугула.

Ховунуң, арга-ховулуг болгаш куруг ховулуг районнарга сигенни кескен дораан-на бөле чалдаар болгаш каш шак болганда-ла улгатыр хөпээннээр. Сигенни кескен черинге болгаш чалдарга үр чыттырып болбас, үүге дээрге, сиген хүнге агаргаш, углуучал апаар, бүрүлери болгаш чечектери углу бээр, чамдык витаминнери шупту үрелир, сигениниң шынары дыка кудулаар.

Хөпээннерде кургаан сигеннерни сарайларга азы серилер алдынга болгаш сарааттарга дораан-на бөлүп ажаары чугула. Сараат тургузар черни шилип алыры улуг ужурдузалыг. Сигенни чер алдында суу чоок черлерге, база ол ышкаш суг алыр черлерге чыып болбас. Сиген ажаап ап турар үеде хамык сигеннер ажаалга доостуру-биле кадыла фермалар чоогунче дажытынган турар кылдыр организастап алыр ужурлуг.

Сиген ажаалгазында бүгү кижилерни шын таарыштыр тургузары дыка чугула. Сиген ажаап алыышкынында ажылдап турар бүгү колхозчулар ажыл хүнүнүң соонда кылган ажылдарының өй-чижээн болгаш ол хүнде санадып алган трудоденьнерин билир кылдыр колхозчу бүрүзүнүң күүсеткен ажылдарының хүн-бурунде шынгыы үчүүн хүлээп алыышкынын тургускаш, сиген ажаап алыышкынының баштайгы хүннеринден эгелээш-ле бичии бөлүктеп болгаш тус-тус кылып бүдүрер чорукту калбаа-биле ажыглаары эргежок чугула. Ол ажылдарда турар бүгү колхозчулар хүннүң нормаларын долдур болгаш ажыр күүседирин чедип алыр херек.

Сиген ажаалгазынга немелде ажылчын күжүн хандырарынга болгаш чемнер-биле ниитиниң мал ажылын хандырарының планнарын чугаажок күүседир сорулгага колхозчуларның ниити хуралдарының шиитпирин өзүгаар бо үүлдерни эргежок чугула деп санаар болза, мал чемнериниң белеткелинде турар колхозчуларны 1952 чылда мооң адаанда мактал шаңналга киирерин чазак чери колхозтарга сүмелээн: аттың сиген кестирер машиназынга ажылдап турган колхозчуларга тараа ажаап алыышкыны эгелегижеге чедир 40 гектардан ажыр кескен гектар бүрүзүнгеле 20—20 килограмм сигенни немей төлеп бээр.

Сигенни белеткээни дээш колхозчуларга сигенни санап бээрде сарааттарның хемчээли-биле болгаш ону хемчээп азы деңзилеп хүлээп алганы-биле чорудар. Колхозтар баштаар черлериниң көргенин өзүгаар ниитиниң малының баш санын сиген-биле хандырганын барымдалааш, колхозчуларга санап бээр сигенни саван болгаш өске-даа чемнер-биле солуп болур.

Бо чылын сиген ажаап алыышкынынга машина-трактор болгаш сиген кезер тускай станцияларның ролю дыка улгадып турар. МТС директорлары болгаш колхозтар баштаар черлери тракторлуг болгаш боду чорааш сиген кестирер машина бүрүзү хүннүң болгаш ээлчегниң нормаларын күүседирин хандырар кылдыр тракторлуг сиген ажаар агрегаттарны эң дуржулгалыг трактористер болгаш колхозчулар-биле четчелеп тургузар ужурлуг. Сиген ажаалгазынга киреринин мурнунда тракторлуг сиген кезиишкининге анаа болгаш тараан үнүштериниң участоктарын үзүп бээр болгаш ол участоктарны механизасчыткан ажаалгага эки белеткээр херек.

Энир чылын сиген ажаалгазынга элээн хөй МТС-териң ажылдарында болгулаан улуг четпестер болза, олар үүгле сигенни кезерин механизация күжү-биле чоруткан, а арткан бүгү ажылдарны колхозтар аттар күжү-биле азы хол-биле бүдүрүп турганы болур. Ол чорук кескен сигенни үр үеде ол-ла черинге чыттырып, хоолулуун кудуладыр чорукка чедирип турган. Бо чылын машина-тракторнуң, шынаа-мелиративтиг болгаш мал ажылының станцияларының директорлары сиген ажаалгазының ажылдарын—кезерин, бөлерин болгаш сарааттаарын комплектилиг механизация биле хандырар хүлээлгелиг.

Көдээ ажыл-агый органнарының, МТС-териң болгаш сиген кезер тускай станцияларның, күрүнеиниң үрелиг мал өстүрер черлериниң, удуртукчулары, агрономнар, зоотехниктер болза, сиген кезер участоктарга сиген ажаап алыышкынының ажылдарын шын организастаар талазы-биле колхозтарга боттуг дузаны көргүзер хүлээлгелиг.

Колхоз бүрүзүнге четчир санныг, эки шынарлыг сигенни белеткеп алыр чорук болза, ниитиниң малының баш санын моон соңгаар улам өстүреринин, оон продуктулуун бедидериниң болгаш ниитиниң мал ажылындан колхозтуң алыр орулгазын улгатырарының эң чугула үүлү болур.

КОЧКИННИ ХАЙ ДЭЭР

Совет кижилер бодунуң социалистиг төрээн чуртунуң күчү-шыдалын быжыглаар дээш колхозчу шөлдерде, коммунизмниң улуг тудугларында, үлетпүр бүдүрүлгелерде, эртем болгаш культура фронтузунда канчаар-даа аажок улуг күжениишкиннерни үндүрүп ажылдап турар. Социалистиг күш-ажылдың фронтузунда ажылдап турар совет кижилериниң ак-сеткилдиг патриотчу күш-ажылының чедиишкин бүрүзү совет күрүнени улам-на күш киирип, байыдып турар.

Ындыг турбуже, төрээн чуртунуң мурнунга бодунуң хамааты хүлээлгезин ак-сеткилдиг күүседип, бараан болурун шоолуг-ла херекке албас, кандыг бир бүдүрүлге, албан организация черлеринде «ажылдап» турар болза-даа, чогум тодаргай бүдүрүп каан чүвези өске кижилерге көзүлбес, чогум бодунуң билир чүвези база чок, ол хирезинде чүве-ле болза— «мен» дээр, оон керезе өске кижилерниң кылып турар херээнче чаржалажыр, чамдыкта харын ажылга биче эвес шаптыктарны болгаш хоралыг үүлдерни таварыштырып чоруур ийи, чаңгыс ындыг кижилер бистиң ниитилеливисте ам-даа бар болуп турары хомуданчыг.

Шак ындыг кижилериниң бирээзинге Сүт-Хөл районнуң көдээ ажыл-агый килдизиниң аппарадында санатырып турар Константин Андреевич Кочкинни киир санап болур. Оон чогум харыылап турар албан хүлээлгези үүл деп үүве эки-ле билдинмес болуп турар. Оон чэ карааңга хөй-ле көстүр чери колхозтар машиналарының хөрээниң ишти болуп турар. Бо дугайында Кочкиниң аажы-чаңында чурум чок, дүржок чоруктарны көргүзүп турар факты кылдыр чаңгыс хүн иштинде болган таварылганы көргүверге-ле четчир.

Ол ындыг таварылга чоокта чаа май 22-де, Сүт-Хөл районнуң төвүнге болгаш ында Киров аттыг база Жданов аттыг колхозтарның аразында орукка болган. Үүл дээрге, ук районнуң колхозтары үрезинге хереглээр картофельди Чадаанадан сөөртүп ап турар. Ынчаарга Жданов аттыг колхозтуң машиназы-биле алгаш келген картофельди район төвүнге чедиргеш келир дугайында ук колхозтуң даргазы бодунуң шоферунга айтыышкын берген турган. Ук машина ол хүннүң эртенинде-ле район төвүнге чеде берген. Ужурунда болза, ол машина колхозтуң баштаар чериниң даргазының берген айтыышкыны өзүгаар оон дедир ээп чанар ужурлуг турган. Ындыг болза-даа, оон ырак эвесте, район төвүнден куду беш километр четпес черде турар Киров аттыг колхоз ол үрезинни боду ол дораан чедип ап шыдавас болган ужурунда ук үрезинни ол колхозтуң төвүнге чедирип бээр ужурлуг апарган.

Машина ол хүн хүндүскүнүң 12 шакта Киров аттыг колхозче бадыпкан. Машина чоруткандан бээр 8 шак эрттип, кежээ болу берген. Машина сураг барган. Ук машинабиле ол хүн Чадаана четкеш келир ужурлуг турган кижилер маныаш туруп берген. Шаг болганда, кежээки имир дүжүп келгенде ук машина мүн-не ээп чедип келген. Ол келгеш демги Кочкин чолаачыга 10 шак четпээнде моон чорувас бис, машинаны мээң херимим иштинге тургузуп каг деп дужаал берген. Чолаачы ол өзүгаар күүсеткен. Ынчалза-даа, чорук кижилери даалаштыг болгаш 10 шак чедерин манавайн колхоз төвүнге чедер кылдыр чугаалажып алган.

Машина кежээкиниң 9 шак хиреде чоруптарынга белен турган. Ынчалза-даа, демги Кочкин колхозка кандыг-даа хамаарылгазы чок чорумал ийи эштиг келгеш чолаачыга бо улус мээн-биле кады чоруур ужурлуг улус үүве, ол дугайын мен билир, ынчангаш бистер биче «күш кирип» алгаш келиил, маңаа манап турунар — дээш, кежээки дежурный садыгже карманнарында савалары конгурткайындыр маннажып кагдылар. Элээн үр болганда ынаар улустар аразында Кочкиниң каржы сөстери дыңналган соонда база-ла четкилеп келдилер.

Ол аразында Чадаана чедер бичии уруглуг хереэжен кижи чедип келген. Кочкин чолаачы чанында бодунуң олудун химирени-химирени аңаа мүн-не чайлап берди. Машинаның кырында чадагай уруп каан элээн хөй картофель бар. Кочкин баштадыр пассажирлер оон кырынга олургулапкан. Машинанын шимчеп чоруп турарының үезинде машинаны бичии оолдар четкилеп келди. Кочкин-даа үүү боор, элээн хөректенгилээн соонда картофельдер-биле чепсегленип алгаш демги оолдарже дажап эгеледи. Машина элээн ырагыже чедир оолдарның харыы даштары машина кырында олурган пассажирлерни биче эвес девидеткен.

Район төвүнден он километр четпес черге бар чыткаш машинавыс буга суунга чыдыпты. Ол аразында каранғылай берген. Сугда дүшкен машинаны уштуп алыр дээш чолаачы баштаан ийи пассажир ажылдап эгелээн. Кочкин чолаачыны элээн чемелеп чоруй бодунуң ийи эштери-биле машина кырындан дүшкеш хараганнар аразынче кылаштажып чоруй бардылар. Бир эвес алды кижи шупту хемчег алган болза, ол машинаны дораан үндүр тыртып алыр арга бар турган. Ынчалза-даа үш шыырак кижи машинаны сугдан уштуп алырынга дузалашпайн хараганнар өртедип, оон чылыынга дөгеленип дүнелээни-биле машина күш четирбейн ол черинге тура хонган.

Бир-тээ машинага олуруп чораан улус болганда үүге дузалашпас силер деп демги бичии уруглуг хереэжен Кочкинге чөптүг айтырыг салырга, демгизи турган аңаа дыка каржы болгаш культуржок сөстер чугаалап, хереэжен кижини дерзин өзү-биле дорамчылаан. Оон эртенинде МТС машиназы келгеш сугда дүшкен машинаны үндүр сөөртүп берген. Оон чоруткаш Жданов аттыг колхозтуң төвүнге чеде бердивис.

Колхоз баштаар чериниң даргазы машина саадаан дугайында тайылбыр бээрин чолаачыдан-даа, Кочкинден-даа негей берди. Аңаа харыы бээр кижи ол боор ийикпе. Бодунуң кара туразы-биле колхоз машиназын командылап алгаш часкы тарылганың изиг-дүлүк кампания үезинде ажылга саат ужураштырып чоруп турганының дугайын колхоз даргазынга ужурун чугаадап, тайылбыр бээриниң улуу, Кочкин харын бичии оолдар-биле соккулажып чораана колхоз картофелинин кырында олуруп алган дүште-даа чок, колхоз даргазы-биле удур кыржып, «харын бир эвес дыка ынчаар болзунарза силерниң машинаңарны чорувас кылып каар мен» деп кыжаныр хевирлиг чугаалар үндүрүп олурарын көөрге, дыка хевир чок болгаш дерзин көстүр үүве чорду.

Кочкиниң ол дүржок чоруун хай дээри чугула болгаш черле моон соңгаар колхозтар бүдүрүлгезинге хамаарылга чок кандыг-даа кижилер колхоз машиналарын командылай бээр дүрүм чок чоруктарга удур шыңгыы демисежири чугула.

С. ОЧУР.

Ажыл-агыйжы болуру негетинип турар

Тес-Хем райпозунуң баштаар чери районнуң девискээринде Дустуг-Хөлден дыка хөй дусту белеткеп ап турар. Ынчалзажок райпо баштаар черниң ажыл-агыйжы эвес чоруундан ол тыпкан хөй дузу үрелип турар, үүл дээрге, райпо баштаар чер аңаа херим-кажаа-даа, брезент шывыглыг чер-даа кылбаан, ынчангаш хамык дус ажык черде чаашкынга эстип, хат хадып кээрге, элезин, довуракка боражып, ажыглалга кирер аргажок болуп, ам 500 ажыг тонна хире дус шуут баксыраан.

Райпо бодунуң эргезинде ол хире байлактыг, хөй-хөй орулгаларны киирип ап болур чери турбуже, Дустуг-Хөлден дусту ажылдап үндүрер талазы-биле ажыяды көңгүс организаставайн турары тергиин четпес. Райпо бодунуң ажылынга ажыл-агыйжы болурун негээри областың хереглел кооперациязының баштаар чериниң мурнунга тургустунуп турар.

С. СЕРЕН.

Эгелээн ажыл-херекти ара соксадып болбас

Улуг-Хем районнуң Көк-Чыраа сумузунда улгаттыр катышкан Ленин аттыг колхозтуң төп суурунга 1950 чылда садыг точказын ажыткан турган. Ол садыг точказы бараан саарылгазын күүседир-даа талазы-биле, чоннуң чугула хереглелдериниң бараннарын садыглаар-даа талазы-биле багай эвес ажылдап турганы район организацияларынга билдингир.

Улуг-Хем райпозунуң баштаар чери ол садыг точказын 1951 чылдың октябрь айда дүжүрүп каапкан. Оон ужурундан улгаттыр катышкан колхозтуң колхозчулары чугула хереглелдиң бараннарын район төвүнден барып садып алыр ужурга таварышкан. Улгаттыр катышкан колхозтуң суурунда чурттакчы чон хөй. Ол черге садыг тургуспастың барымдаазы черле чок.

Улуг-Хем райпозунуң баштаар чери бодунуң баштайгы шиитпирин эчизинге чедирбейн барганы ханчап-даа таарышпас. Колхозчу чоннуң негелдезин өөренип көөрү болгаш хандырары райпо баштаар черден негетинип турар.

Х. БОРИСОВ.

Парлатынмаан чагааларның изи-биле

Өвүр райпозунуң «чөгенчиг ажылы» деп «Шын» солуннуң редакциязынга келген бижикчи эш Седеннин мындыг эгелиг үүлүн хынап көргеш, ында айытынган четпестерни узуткаарының хемчеглерин алыры-биле Өвүр районнуң ажылчы чоннар депутаттар Совединин күүскомунче чоруткан. Райкүүскомнуң кылган хыналдазындан ук үүлде айытынган четпестер колдуунда шын болуп илерээн. Чоннуң негелдезин чогуур үезинде хандырбайн, ажыл шагы үзүп турганнарга администрация талазы-биле шынгыы хемчеглерни көргүскен. Сөөлгү үеде райпонуң ажылы экижип турар деп «Шынның» редакциязынга Өвүр райкүүскомнуң секретари эш Шагдыр харыылаан.

Жак Дюклону хостаңар!

КЫДАТ

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң медээлеп турары болза, Франциянып коммунистиг партиязының секретари Жак Дюклону француз чазактың дүрүм чок ёзу-биле кара-бажыңнаанын болгаш өске-даа француз патриоттарны бажыннаанын таварыштыр бүгү Кыдатта удурланыышкынның митингилери болуп эрткен.

Июнь 10-да Кыдаттың тайбың камгалаарының болгаш америк агрессияга удур демиселдиң улус комитединиң, Соңгу-Чөөн салбыры, а ол ышкаш Соңгу-Чөөн Кыдаттың өске-даа улус организациялары Франциянып премьер-министри Пинэже телеграмма чоруткан, ол телеграммада корей улустуң хилинчектекчизи Риджуэйниң келгениге удур француз улустуң симчээшкинин деткип турарының дугайын чугаалап турар. Телеграммада чугаалап турары болза, Соңгу-Чөөн Кыдаттың чурттакчылары бактериологтуг дайынга таварышкан, ынчангаш бактериологтуг дайынның кем-буруулуг кижизи Риджуэйни үндүр сывырар дээш француз улустуң демиселин чурттакчылар деткип турар.

Соңгу-Чөөн Кыдаттың ажылчыннарының, студентилериниң, уран-чүүл ажылдакчыларының, эмчилериниң мурнундан чоруткан телеграммада чугаалап турары болза, француз улустуң баштыңчызы Жак Дюклону болгаш өске-даа патриоттарны кара-бажыңнаан чорук болза, француз эрге-чагыргаларының америк дайын кем-буруулугларының мурнунга ыят чок катыжып турары ол болгаш тайбыңга ынакшылдыг бүгү улустарга удур провокация болур. «Дюклону болгаш ам кара-бажында турул турар өске-даа патриоттарны доп-дораан хостаарын негеп тур бис» деп телеграмманың төнчүзүнде чугаалап турар.

Тяньцзинге удурланыышкынның митингизи болуп эрткен, анаа чурттакчыларның бүгү аңгыларының 300 ажыг төлээлекчилери киришкеннер. Митингиниң киржикчилери Жак Дюклону болгаш өске-даа француз патриоттарны кара-бажыңнаанынга шыңгыызы-биле удурланыышкынын чугаалааннар.

ДАНИЯ

КОПЕНГАГЕН. Корей улустуң хилинчектекчизи — генерал Риджуэйниң Данияга келиринге удурланыышкынның болгаш Франциянып хамаарышпас чоруу дээш демиселди чорудуп турар француз улус-биле эп-сеткил катыжыышкынының хөй кижи киржикчилиг митингизи июнь 11-де Копенгагенге болуп эрткен. Митингини Данияның коммунистиг партиязы организастаан.

Митинги эгелээриниң мурнунда аныяктарның чыскаалы болган. Демонстрантылар «Риджуэй, ырап чор!», «Чума-генералы сөнээзин!», «Фашизмни чок кылыр!», «Тайбын болгаш демократия дээш!», «Дюклону хостадыр!», «Дания атлантик эвилелинден үнер ужурлуг!» деп лозунгуларлыг транспарантыларны тудуп алгаш чорааннар.

Депутат Альфред Иенсеннин болгаш чер казар база бетон кылыр черде ажылчыннарның профэвилелиниң секретари Вальдемар Ларсеннин чугаазын митингиниң киржикчилери улуг кичээнгей-биле дыннаанар.

Француз эрге-чагыргаларның кара-туразында чоруунга удур шыңгыы удурланыышкынын илередип турар резолюцияны митингиниң киржикчилери чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

(СЭТА).

Германия Демократтыг Республиканың улус палатазының даргазы Дикманның медеглели

БЕРЛИН. Герман айтырыгларны шиитпирлээриниң талазы-биле бүгүделегей конференциязынга баар немец төлээлериниң удуртукчузу болганының ужурундан Герман Демократтыг Республиканың Улус палатазының даргазы Иоганнес Дикманнии Германияның төлээлериниң, а ол ышкаш Австрияның, Чехословакияның болгаш Польшаның төлээлериниң конференцияга баарын дани чазактың америк күткүүшкүнү ёзугаар чөпшээревейн барганын холбаштыр медеглел кылган деп АДН агентилел дамчыдып турар. Ол медеглелде чугаалап турары болза:

«Герман айтырыгларын шиитпирлээриниң бүгү-делегей конференциязынче Германияның, Австрияның, Польшаның болгаш Чехословакияның төлээлериниң баарын дани чазак хоруп каан. Дани чазактың шиитпири болза, чүгле Даниянын тайбың күзээн чаңчылдарынга эвес, харын-даа дани риксдагтың Герман болгаш Европа талазы-биле маргылдаалыг айтырыгларны тайбың ёзу-биле үзе шиитпирлээр төлээде дөрт күрүнелериниң чугаалажыышкыннарын озалдадыышкын чокка эгелээрин негеп, чоокта чаа үндүрген шиитпиринге чөрүшкек болуп турар ужурундан тайбыңга ынакшылдыг улустарның тааржыныксавас чоруун күштелдирер ужурлуг».

Баштай Парижке эрттирер деп турган болза-даа, америк империалистериниң өжээшкиннинің түннелинде Данияга кылыр дээн ол конференцияга бүгү Германияның хөй-ниити амыдыралының ажылдакчыларындан аңгыда национал шаңналдың лауреады Арнольд Цвейг, Стефан Хермалин, ландтагтың даргазы Отто Бухвиц, Улус палатазының даргазының оралакчызы Геральд Геттинг, көдээ ажыл-агый эртемнериниң немец Академиязының президентизи профессор доктор Штуббе, Германияның демократтыг херээженнер эвилелиниң даргазы Элли Шмидт, хостуг немец профэвилелдериниң катыжыышкынының даргазы Герберт Варнке олар база киржир ужурлуг турган.

Улус палатазының даргазы Дикман бодунуң медеглелинге оон ынай демдеглээни болза: «Ооң бодунуң хуузунда ак-сеткилинге дүүшпейн турары-биле Европаның улустарының улуг идегелин оскундурган дани чазактың ол шиитпиринге ханызыбиле таарзынмайн турарывысты илередип тур бис. Герман айтырыгларын шиитпирлээриниң дугайында бүгү-делегейниң үре-түңнелиг санал-онал солчуушкуннарын Германияның ийи талаларының болгаш Чөөн Европаның чурттарының төлээлери чокка чорудуп болбас. Ынчангаш герман айтырыгларын тайбын ёзу-биле шиитпирлеп турган тайбыңны камгалап алыры болгаш быжыглаары дээрге, бүгү Европаның болгаш делегейниң эң чугула чүткүлү болуп турар. Ооң ужурундан дани чазактың ажык чок бодалгазының хайы-биле Бүгү-делегей конференциязын эрттирер чорук үзүлбес болгаш үстүнмес-даа. Ол конференцияны өске чуртка дүрген-биле эрттиреринин оруун дилээр болгаш тывар-даа херек. Ынчангаш дани улустуң күчү-шыдалды тайбыңга ынакшылдыг күжү болза, бодунуң күзээнин тып ап шыдаар болгаш дани чазактың ындыг шиитпирни кылганы дани улустуң эң-не хөй кезииниң тура-соруундан каржып турар дээрзин бодунуң чуртунуң чазаанга тодаргайы-биле көргүзеринге бистер идегеп болгаш бүзүреп турарывысты илередир ужурлуг бис.»

(СЭТА).

Корея болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының июнь 12-де медээлээни болза:

Июнь 11-ниң дургузунда Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң экитурачы кезектериниң сырый деткимчези-биле дайзынның фронтунуң тус-тус участоктарынга чоруткан кадыг-дошкун атакаларын чедиишкинниг ойтур шапышаан, ооң дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидириглерни таварыштырган.

Июнь 11-де Улустуң армиязының чөөн эриктерде кезектери дайзынның Вонсанче чоокшулап, тайбың чурттакчыларлыг пунктуларны арааатаныы-биле боолап турган бир кораблин сугже киир аткан болгаш бир корабльди үрей аткан.

Улустуң армиязының зениттиг артиллерия кезектери болгаш адыгжы-аңчыларның отрядтары тайбың чурттакчыларлыг пунктуларны бомбалаарынга болгаш боолаарынга киржип турган дайзынның самолёттарындан 6 самолётту аңдара аткан.

(СЭТА).

Кореяда тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан июнь 10-да дыңнатканы болза:

Кореядан тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарда киржип турар америк төлээлер бүгү төлээлериниң хуралынга кээриндеп үш хүн улаштыр ынавайн келгеп.

Июнь 10-да эртенгиниң 8 шак 30 минута турда корей болгаш кыдат таланың улуг харылзаа офицери, кол төлээниң айтыышкынын ёзугаар ол хүнгү хуралга эртенгиниң 11 шакта кээрин американнардан негээн. Ынчалза-даа американнар болза, чугаалажыышкыннарны катап эгелээринге негелде кылдыр туттурган шериглер айтырыының талазы-биле чаа саналды киирерин бистиң таладан бужар багы-биле негээн.

Американнарның ол чөңгээлиг бодалдарын корей болгаш кыдат таланың харылзаа офицери бууу шавар эргелиг болган. Деп эргелиг болур чорукка үндезиленип чоруп турар чугаалажыышкыннар ындыг хевирлиг кыжаныгларны болдурбас ужуруг деп ол офицер демдеглээн.

Амгы үеде байдал мындыг: американнарныч туттурган шериглерни хевээр тургузарын негеп турар апрель 28-теги саналын шуут хүлээп албайн, корей болгаш кыдат тала болза, туттурган шериглерни дедир чандырар дугайында бодунуң чөптүг болгаш төлептиг саналын май 2-де киирген. Чугаалажыышкыннарга дараазының базымын американнар кылыр ужурлуг.

Корей болгаш кыдат таланың харылзаа офицери июнь 11-де хүн дүскүнүн 3 шакта американнарга мынча деп медеглээн: «Хуралдардан силер үш хүн улаштыр ойталап келдинер, ынчангаш тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарны узамдыктырганының харыысалгазы бүрүнү-биле силериң кырыңарда онаажыр. Чугаалажыышкыннарны хүн чурумун ёзугаар чорудар ужуруг. Бүгү төлээлериниң хуралын июнь 11-де эртенгиниң 11шакта катап чорудуп эгелээр ужуруг».

(СЭТА).

Францияда полициянып ужур-дүрүм чок үүлгедиишкиннерин соксадыр!

Франциянып юстиция министринге Жак Дюклонуң бижии

ПАРИЖ. Юстиция министри Мартино Деплага Жак Дюклонуң чоруткан бижиин «Юманите» солун июнь 12-де парлап үндүрген.

«Дээрги юстиция министри, «күрүненин иштики айыыл чок чоруунга хора чедирген» деп ужур-дүрүм чокка, өжегээр буруудатырып турар бүгү-ле хоругдатырганнарга, Андрэ Стильге болгаш меңээ-даа политиктиг херек дээш хоругдатырганнарга ажыглаар корум-чурумну негээн негелдени мен мооң мурнунда-ла чоруткан болгай мен. Ооң-биле чергелештир ол корум-чурумну биске ажыглаары, эң ылаңгыя кижилер-биле ужуражылга талазы-биле корум-чурум долузу-биле болдунмайн турар, ынчангаш ол корум-чурум болза, силериң эрге-чагырганарның үезинде Наполеон III үезинде турганындан херекке безин алдынмас болган болуп турар.

Бичии хензигийе-даа барымдаалыг чорукту көргүзүп чадап турарынар хоозун сүлчээ дээш туттурганнарның ортузунга бир дески эвес, аңгылай көөр чорукту кылганыңарбиле силер буруудап турар силер. Чазактың хоралыг чоруктарынга удур ажыл-чорудулгаларыңардан силериң айыылзынып турарыңар политик талазы-биле дайзынныңардан адырларының аргазын алыр дээш, шуут мегелеп турган ыяк таарыштырган полицейжи илеткелдерде бижип турары «сүлчээ» дээш буруудатырып турар политик талазы-биле хоругдатырганнарга шуптузунга хереглээр корум-чурумну меңээ хереглээрин бо байдалда база катап негеп тур мен».

(СЭТА).

Суд байсаакчызы Жакинога Стильдиң чагаазы

ПАРИЖ. Суд байсаакчызы Жакинога Андрэ Стильдиң чагаазын «Юманите» солун парлаан. Ол чагаада чугаалап турары болза:

«Дээрги байсаакчы, мени май 25-те, 5 шак 30 минута турда ужурдүрүм чогу-биле туткан, ынчангаш кара-бажыңга ам 16 хүннүң дургузунда чыдыр мен. Ол тудуп хоругдаашкынның соонда— «сүлчээ белеткеп турган» дээринден эгелээш «күрүненин иштики айыыл чок чоруунга хоралыг чүүлдерни чедирип турган» дээринге чедир үш удаа буруудадыышкыннарга мени таварыштырза-даа, полициянып карасагыштыг политиказын болгаш ооң мээн дугайымда чөгенчиг оралдажыышкыннарын сойгалап илередири-биле меңээ сөстү амдыгаа чедир бербээн болуп турар.

Ынчангаш кара-туразында чорук тергиидеп турар-дыр. Ону бодымдалаар болза, бистиң чурттуң хамаатызы кижи кандыг-даа хоойлу «эргелерин» эдилеп турар болза, (чижээ, парлалга дугайында хоойлуну) кандыг-даа чылдагаан чокка туттурган туруп болур тур. Ол болган тудуп хоругдаашкынны эгелээн кижилер болза, бо талазы-биле тайылбырлаашкындан каш-каш хүннериниң болгаш неделяларның-даа дургузунда ойталаарының долу аргаларын эдилеп турарлар. Улустуң буруу шаап турары ындыг чазак ындыг «магадылаарының» тудуп хоругдаашкыннарын» чорудуп болурун бистер көрүп тур бис. Чазактың чорудуп турары ядаралдың, фашисчидилгениң болгаш дайынның политиказынга бичии-ле таарзыныксыммайн турарын илередип, чазакты буруу шаап турар кижилерге удур доктааткан «Леттр де Кэштын» (тудуп хоругдаашкын болгаш суд, истелге чокка шиидериниң дугайында хаанның чарлыктарын Стиль ынчаар көрүп турар. — **Ред.**) дугайын катап сактырынче ол чорук албадап турар. Кажан республиканың президентизи «политиктиг демократияның» дугайында ыыткыры-биле чугаалап турар өйде мындыг барымдаалар болза, боданыр чорукту болдурар.

16 хүннүң дургузунда мээн чүве чугаалаарымны дыңнаксавайн турарының чылдагааны билдингир: шуут-ла хоозун чорук. Жак Дюклонуң июнь 7-деги медеглелиниң айтып турары ышкаш, мындыг байдал турда «байсаалга» болдунар ергажок болгаш буруудадыкчы чугаа чокка-ла херектенче хуула бээр. Кара-туразында чоруктуң аргаларын илередип турар бо чагааның кол-ла сорулгазы болза — меңээ эң-не кыска хуусааның иштинде сөс бээрин негээрим болур».

(СЭТА).

Бонн бөлүглениишкининге удур!

Катап чепсеглээшкинге удур, тайбың керээзин чарары дээш Төп комитеттиң кыйгырыы

БЕРЛИН. АДН агентилелдиң Дюссельдорфтан дамчыдып турар медеглели болза, «катап чепсеглениишкинге удур, тайбың керээзи дээш Төп комитет» май 9-та Барыын Германияның чурттакчыларынга кыйгырыг кылган. Аденауэр болза, немец улустуң тодаргайы-биле көстүп турар тура-соруунга удурланыштыр чаңгыс талалыг шериг керээзинге болгаш «Европаның камгалал бөлүглениишкини» дээр сүлчээге бодунуң холунуң үжүүн салган деп ук кыйгырыгда чугаалап турар.

Кыйгырыгда оон ынай чугаалап турары болза: Барыын Германияның агрессчи кижилериниң болгаш делегейниң шериг эвилелдериниң американнарның удуртулгазы-биле катыжып турар шериг бөлүглениишкининден бонн политиказының хамааржып турарын бо чорук көргүзүп, херек кырында тодарадып турар.

Немец улус болза, ол кара-айыылдарга удур демисешпейн, анаа турар аргажок. Кол-ла сорулга болза, Аденауэрниң туразында чоруунга удур, бүгү Германияга ниити сөңгүлдаларны чорудуп турган, хамаарышпас болгаш чаңгыс-аай чоруктуң дугайында айтырыгны шиитпирлээрин боттарының холунга алыры болгаш тайбың керээзин чарарын чедип алыры болур дээрзин немец улус билип турар.

Ниити керээниң болгаш немелде дугуржулгаларның боттаныр чоруунга моондактаары, Аденауэрге, дайын кыпсыкчыларынга болгаш күүлел политиказының күжүнге улустуң санал-оналын, күзел-соруун удурланыштырары, ындыг байдал-биле Германияның катыжар чоруун болгаш ээлеп чагырар бүгү шериглерни чурттуң иштинден үндүрерин чедип алыры болза, амгы үеде херектиң чугула сорулгазы ол болуп турар.

Немец улуска бо эң-не шиитпирлиг шакта чаңгыс-даа немец кижи болза, харыысалгадан уштунмас болгаш уштунар-даа аргазы чок болуп турар. Чүгле херек чүве болза, хүлээп алдынган шиитпирни боттандырары болуп турар. Профэвилелдериниң кежигүннери демисежириниң бүгү-ле аргаларын ажыглаары, аныяктар болгаш херээженнер болза, катап чепсеглээшкинге шаптыктаашкынны ужураштырар болгаш шериг албаны эрттиреринің дугайында албадалдыг хоойлудан аныяктарны камгалаар дээш депутаттарже боттарының негелделерин чорудары херек болуп турар. Тараачыннар болза, боттарының черин ээлеп, хоозурадырын болдурбас болгаш боттарының ажыл-агыйын сандарадырын оларга бербес ужурлуг.

Ус-дарганчылар, коммерсантылар болгаш бүдүрүлгелер ээлери болза, шериг үлетпүрү бүдүрүлге черлерин боой тудуп, моондактавазын дээш камгаланыр ужурлуг.

Бир эвес улус бүгү-ле черлерге тайбың керээзи дээш, ниити керээге удур бадылаар болза, бир эвес бүгү Германияга митингилер болгаш чыскаалдар болуп эрттер болза, бир эвес бүгү ажылчыннар ажыл соксадыышкынын эгелээр болза, ам ынчаарда улустуң негелдези—сөңгүлда боттанып болур. Тайбың керээзи дээш ниити керээге удур демиселди чорудуп турар боттарының эң дээре төлээлекчилерин бүдүрүлге болгаш чер-чер комитеттеринче чоруткулаар ужурлуг. Бүдүрүлге коллективтерниң, профэвилелдериниң организацияларының болгаш дайынның уржуундан когарып улуг-улуг организацияларның болгаш кижилериниң шиитпирлери, база өске черлерже көшкеннериниң, хүрээ-хиит черлериниң, аныяктарның болгаш херээженнериниң негелделиг үннери—бо бүгү чүүлдер болза, парламентиге хүлээп ап турар шиитпирлериниң дугайында отчётту депутаттардан улус негеп турар дээрзиниң дугайын депутаттарга болгаш политиктиг партиялардың удуртукчуларынга билиндир тайылбырлаар ужурлуг — деп ол кыйгырыгда чугаалап турар.

Бодунуң кыйгырыының сөөлүнде: боннуң чаңгыс талалыг керээзиниң боттанылгазынга шаптыктаарынче, немец аныяктарның шеригниң чаа чыылдазынга удур, улус сөңгүлдазының тиилээри дээш тайбың керээзи дээш, тайбың хосталга дээш, бүгү улустар-биле пайыралдажыышкын дээш демисежиринче чонну ол комитет кыйгырып турар.

(СЭТА).

Францияның иштики херектер министри Брюннуң кыжаныглары

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед Пресс агентилелиниң Парижте корреспондентизиниң дыңнадып турары-биле алырга, Францияның иштики херектер министри Брюн болза, «бир эвес херек апарза» Францияның коммунистиг партиязының өске-даа баштыңнарын база тудуп хоругдаар апаар деп ол корреспондентиге июнь 5-те чугаалаан.

(СЭТА).

Кэсоннуң нейтралдыг зоназын америк самолёттарның база катап үрээни

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң июнь 10-да Кэсондан дыңнатканы болза:

Июнь 7-де ийи америк шериг самолёттары Паньмыньчжонда конференция болуп турар районнуң кыры-биле ужуп эрткеш, нейтралдыг зона дугайында дугуржулганы база катап үрээн.

Ооң мурнунда чүгле беш хире хүннер мурнунда америк харылзаа офицери полковник Кинни болза, май 23-те үш америк самолёттар конференция районунуң кыры-биле ужуп эрткеш чурум үрээнин миниип турган. Корей болгаш кыдат талага бодунуң чоруткан чагаазынга Кинни болза, «хомудаанын» илереткен болгаш моон соңгаар конференция районунуң кыры-биле ужудуушкуннар кылыр чоруктан самолёттарның чайлаарын аазаан.

Июньниң 7-де болгаш 9-та ийи талаларның камгалал офицерлери катышкан истелге чоруткан. Корей болгаш кыдат таланың ол үрегдээшкинни көрген кижизи болза, ол ийи самолёттар америк шериг самолёттары болган деп бадыткаан. Ол душта албан хүлээлгелер күүседип турган америк камгалакчы Биггс база дугуржулганы американнар үрээн деп бадыткаан. Июнь 7-де эртенгиниң 6 шак үезинде ийи америк самолёттар соңгу болгаш чөөн талалардан көстүп келгеш, барыын болгаш мурнуу талаларже ужуп чоруй баргылаан деп Биггс медеглээн.

Бо чоруктуң дугайын бодунуң начальнигинге илеткээрин америк камгалал офицери аазаан.

(СЭТА).

КҮШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ

Хол бөмбүүнүң область маргылдаазы

Хол бөмбүүнүң талазы-биле бирги чер дээш маргылдаа бо чылдың июнь 15-тен эгелеп Кызылдың «Совет Тыванын беш чыл ою» стадионунда чоруп турар. Ол маргылдаада тос районнарның болгаш Кызыл хоорайның профэвилел организацияларының командалары шупту 9 командалар маргыжып турар.

Маргылдааның баштайгы хүнүнде ийи ойнаашкыннар болгулаан. Сүт-Хөл, Бай-Тайга болгаш Кызыл хоорайның профэвилелчилериниң командалары таварышкан ужуражылгаларга шуптузунга тиилекчи болуп үнген болгаш турнир таблицазын баштап чоруп турар.

Маргылдаа ам кидин түлүк үргүлчүлеп чоруп турар. Бирги черни алган командага 1952 чылда хол бөмбүүнүң талазы-биле область чемпиону деп атты тыпсыр.

Футболистерниң маргылдаалары

Областың күш-культура, спорт херээниң комитединиң чайгы үеде чорудар спорт маргылдааларының календарьлыг планын ёзугаар июнь 15-те, воскресеньеде чер-черге футболистерниң маргылдаалары болуп эрткилээн.

Туран хоорайның стадионунга Кызылдың «Динамо» I командазы-биле Бии-Хемниң шилиндек командазының ужуражыышкыны болган. Ужуражыышкынның түннелинде динамочулар бии-хемчилерни 14: 1-те уткан.

Кызылдың «Искра» командазы Бай-Хаак суурга Таңдының шилиндек командазы-биле ужуражыышкын кылган. Маргылдааның түннели 4:4 болган. Ол ышкаш Барыын-Хемчиктиң шилиндек командазы Шагаан-Арыгга чедип кээп, Улуг-Хем районнуң шилиндек командазы-биле маргылдаа чоруткан. Маргылдааның түннели 6:3 болуп, барыын-хемчикчилерниң тиилелгезиби-биле доозулган.

Кызылдың «Совет Тыванын 5 чыл ою» стадионунга үлетпүр бүдүрүлге профэвилелдериниң командазы Сарыг-Септиң шилиндек командазы-биле ужуражыышкынга сарыг-сепчилер 10:0 кылдыр уттуруп, боттарының белеткелиниң хамыктажок кошкагын, оюнның техниказы-биле чепсеглетинмээнин, шаап халдаашкынны кылып билбезин көргүскеннер.

Чаа-Хөл районнуң командазы бодунуң шөлүнге Чадааананың футболистери-биле ужуражыышкын кылган. Ооң түннели 7:4 биле дооступ, чаа-хөлчүлер тиилелгени чедип шыдааннар.

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ Харыысалгалыг редакторнуң 3-62; харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партия амыдыралының, культура болгаш уран-чүүл киллистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарының,—4—98; пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллистериниң—3—68, иштики информация, бухгалтериянның—3—65.

БО1324 Облкүүскомнуң типографиязы